

SIDKI/SIDKI BABA, HACI GÖK (1900-1961)*

Âşık, imam, çiftçi

Bayram DURBİLMEZ

Anahtar Kelimeler: Sıdkı/sıdkı Baba, Âşık Edebiyatı, Sorgun, Yozgat, 20. Yüzyıl Türk Edebiyatı

Adı Hacı, soyadı Gök'tür. Genellikle Sıdkı mahlasını kullanır. Yozgat'ın Sorgun ilçesine bağlı Tiftik köyünde doğar. El yazması divanında H. 1316/M. 1898/99 olarak yer alan doğum tarihi, nüfus kayıtlarında 1 Temmuz 1900'dür (Durbilmez 2014: 46). Ahmet (d. 1902-ö.1981), Nazife (d.1898-ö.1899), Nazife (d.1911-ö.?) ve Rukiye (d. 1913-ö.?) adlarında dört kardeşi doğar. Gökhasanoğulları sülâlesindendir. 6 yaşından 12 yaşına kadar köyündeki hoca mektebine devam eder. Tatar İdris Hafız'dan aldığı derslerle temel dinî bilgileri öğrenir ve hafız olur. Kısa aralıklarla, Yozgat ve Konya'da medrese tahsili görür; Arapça ve Farsça öğrenir. Cizre (Şırnak) ve Zaho'da askerlik yapar. Konya'da ve Sorgun'a bağlı çeşitli köylerde imam olur. Bu köyler arasında Sorgun'un Cihanşarlı, Akoluk, Caferli, İmrahor, Araplı ve Burunören de bulunmaktadır. İmamlık görevini yürütürken çiftçilik de yapar.

İki defa evlenir. Askere gitmeden önce imam olarak görev yaptığı Sorgun'un Cihanşarlı köyünden bir hanım ile evlenir. Askerlik dönüşü ilk eşinden ayrılmak zorunda kalır. İkinci eşinin adı Gürcü'dür. Gürcü Hanım (d. 14.3.1905-ö. 9.6.1986), kendi köyü olan Tiftik'teki "Bağgiller sülâlesi"ndendir. Derviş-şairin üç oğlu, bir kızı olur. Bunlar sırasıyla Kadir (d. 13.6.1932), Hüseyin Cahit (d. 1.2.1934), Tekmile (d. 30.4.1939) ve Abdülkadir (d.5.3.1944) adlarını taşır.

Şiir söylemeye çok küçük yaşlarda, çobanlık yaparken başlar. Önce güzel sesiyle ustamalı şiirler söyler. Usta âşıkların ve mutasavvıf şairlerin şiirlerine nazireler söyleyerek/yazarak sanatını geliştirir ve zamanla kendi şiirlerini söylemeye başlar. Üç kez rüya gördüğü ve badeli olduğu söylenir. İlk badesini çobanlık yıllarında, ikincisini ikinci evliliğinden sonra, üçüncüsünü ise imamlık görevi yürütürken gördüğü ifade edilir. İmamlık görevinden ayrılarak 1945'de Kırşehir'in Çiçekdağı ilçesine bağlı Mahsen köyüne gider ve Kadirîliğe mensup Mahsenli Ali Baba'ya bağlanır. 1952'de, Sivas'ta, Şeyh Hacı Vahit Efendi'den irşat emri alır. Mûr Ali Baba'dan üveysî yolla seyr ü sülûk kazanır. Kadirîlik tarikatının Halisiyye koluna mensup olur. Kayseri, Sivas, Malatya, Diyarbakır ve Elâzığ-Palu'ya gider. Uzun süren bu seyahatten sonra kendi köyüne dönerek irşada devam eder. Çevresinde önce -sarışın olduğu için- *Sarı Hoca*, *Sarıca Hoca*, *Sarı Molla* ve *Sarıca Molla* lâkaplarıyla tanınır. Mahsenli Şeyh Ali Baba tarafından kendisine "Sıdkı" mahlası verilmesi üzerine, zamanla *Sıdkı Baba* olarak tanınmaya başlar. 24 Şubat 1961'de vefat eder. Nüfus kayıtlarına göre ise vefat tarihi 1 Mart 1965'tir. Mezarı Tiftik köyündedir.

Şiirlerinden bir kısmı *Dînî ve Ahlâkî Öğütler* adı verilen küçük bir kitapçıkta toplanarak yayımlanır (1952). Hayatı, sanatı ve şiirleri üzerine *Sorgunlu Sıdkı Baba Dîvânı (İnceleme- Metinler)* adlı bir kitap hazırlanır (Durbilmez 2003). Aynı kitabın ikinci (Durbilmez 2014) ve genişletilmiş üçüncü baskıları da yayımlanır (Durbilmez 2019).

Sorgunlu Sıdkı Baba Dîvânı (İnceleme- Metinler) adlı araştırma-inceleme kitabında elde edilen 151 şiir şekil, tür ve üslûp özellikleri açısından incelenir. Üç kaynaktan hareketle oluşturulan tenkitli metin de bu kitapta yer alır. Tenkitli metnin oluşumuna zemin hazırlayan şiirlerin yer aldığı kaynaklar; Sıdkı Baba'nın el yazması *Dîvânı*, Hüseyin Cahit Gök'ün Lâtin harfli cep defteri ve 1952'de yayımlanan *Dînî ve Ahlâkî Öğütler* adlı kitapçıktır. *Dîvânda*, Sıdkı Baba'nın kendi şiirleri ile birlikte Yunus Emre, Eşrefoğlu Rumî, Emir Sultan, Pir Sultan Abdal, Şah İsmail Hatayî, Hüznî, Hasan Coşkun gibi derviş-şairlerin bazı şiirleri ve bunlara yazılan nazireler de yer almaktadır. Hatta Ruhsatî gibi bazı âşıkların şiirleri ile bu şiirlere yazılan nazirelere de yer verildiği görülmektedir. Bu sebeple, Sıdkı Baba tarafından oluşturulan bu *Dîvânı* kısmen bir nazire kitabı olarak görmek de mümkündür. "Sıdkı/Sıtkı" mahlasından başka "Sefil Sıdkı", "Hacı Sıdkı", "Miskin, Abdal Sıdkı" mahlaslarını kullandığı şiirlerine de rastlanır.

Doğmaca şiirler söylediği ve Sümmanî, (Sorgunlu) Dindarî gibi âşıklarla atıştıkları söylenir. Şiirlerini "mahzer" (mazhar/mezhar) adı verilen ve doksan dokuz (99) halka ile çevrili bir def eşliğinde söyler. Şaman davuluna benzeyen bu alet, normal deflerden büyüktür.

Yer yer aruzlu söyleyişlere rastlansa da şiirlerinde hece ölçüsünün beş, yedi, sekiz, on bir, on dört ve on altılı kalıplarının kullanıldığı görülür. Hece ölçüsünün farklı kalıplarının aynı şiirde kullanıldığı örneklerle de rastlanır. Durak yapısı, hece ölçüsü, kafiye ve ayak bakımlarından kusurlu şiirleri de vardır. Mani, koşma, semaî, destan gibi sözlü edebiyat kaynaklı nazım biçimlerinden başka kaside, kalenderî semaî gibi yazılı edebiyat kaynaklı şiirleri de mevcuttur. Tevhîd, ilâhî, münacat, istiğfarnâme, elifname, nâ't, şefaatname, salavatname, miracname, medhiye, maktel-i Hüseyin, medetname, ayetleme, nasihatnâme/ tenbihnâme, ibretnâme, salâtnâme, vasiyetnâme, güzelleme ve taşlama türlerinde şiirleri olduğu görülür (Durbilmez 2014: 46-109).

Dil ve üslûp özelliği bakımından genellikle derviş tarzı şiirler söyleyen diğer şairlerle benzerlikler gösterir. Sık sık ikilemeler yaptığı görülür. Genellikle eş anlamlı, yakın anlamlı ve zıt anlamlı ikilemeler kullanarak anlam kuvvetlendirilmekte, sözün daha etkili ve akıcı olması sağlanmaktadır. Mahallî söyleyişlerde Sorgun ve yöresi Türkmen ağızlarının özellikleriyle karşılaşılmaktadır. Nasihat ve hitap yoluyla anlatım, doğrudan doğruya anlatım, mukaleme ve sual yoluyla anlatma, delil ve ispat yoluyla anlatma ve tahkiye yoluyla anlatma gibi anlatım şekillerinden yararlanır (Durbilmez 2014: 110- 126). Söz sanatlarından, anlamla ilgili sanatlardan, atasözü ve deyimlerden, dualardan ve

beddualardan, ayet ve hadislerden, harf/sayı ve renk simgeçiliğinden yararlanır (Durbilmez 2014: 127-172).

Şiirleri genellikle din ve tasavvuf konuludur. Bunlar daha çok Allah, melekler, kitaplar, peygamberler, iman, ibadet, dünyanın geçiciliği ve ölüm, cennet ve cehennem, din ve tarikat büyükleri ile ilgilidir. Ayrıca; millî konular, aşk ve sevgi, gurbet ve hasret, insan ve toplum, tabiat gibi konulardaki şiirlerine rastlanır (Durbilmez 2014: 173-188).

Kaynakça

- ABDÜLKADİROĞLU, A. F. H. Ö. (1994). *Yozgat Meşhurları (1900 Doğumlulara Kadar)*. Ankara: Yozgat Belediyesi Yay.
- DOĞAN, D. (1996). *Yozgatlı Âşık Sıtkı Baba*. Ankara: Diriliş Kitapevi.
- DOĞAN, D. (1988). *Yozgat Şair ve Yazarları*. Ankara: Yozgat Valiliği Yay.
- DURBİLMEZ, B. (1995). "Halk Şairi Sıdkı Baba". *Millî Folklor*. 28: 75-80.
- DURBİLMEZ, B. (2003). *Sorgunlu Sıdkı Baba Dîvânı, (İnceleme- Metinler)*. Kayseri: Bizim Gençlik Yay.
- DURBİLMEZ, B. (2010). "Sorgunlu Sıdkı Baba Dîvânı'nda Kerbelâ". *Çeşitli Yönleriyle Kerbelâ, Edebiyat*. C.2. Hzl. Alim Yıldız. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yay. 215-230.
- DURBİLMEZ, B. (2014). *Sorgunlu Sıdkı Baba Dîvânı, (İnceleme- Metinler)*. 2. Baskı. Kayseri: Tezmer Yay.
- DURBİLMEZ, B. (2016). "Hatayî'nin Anadolu Sahası Halk Şairlerine Etkileri ve Sıdkı Baba Divanında Geçen 'Vardım Kırklar Meclisine' Şiiri Üzerine Metinlerarası Bir Yaklaşım". *Kaygusuzun Bilge Torunu Abdurrahman Güzel Armağanı*. Hzl. H. Duran. Ankara: TKAE Yay.
- DURBİLMEZ, B. (2016). "Sıdkı Mahlaslı Halk Şairleri ve Yeniceî Âşık Sıdkı Baba'nın Bu Şairler İçindeki Yeri". *Yeniceî Âşık Sıdkî Baba ve Popülerlik Çerçevesinde Kültür ve Sanat Sempozyumu*. Mersin: Mersin Büyükşehir Belediye Başkanlığı. 13-15 Ekim 2016. 43-86.
- DURBİLMEZ, B. (2019). *Derviş Tarzı Türk Edebiyatı ve Sıdkı Baba Dîvânı*, 3. Baskı. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yay.
- GÜZEL, A. (1999). *Dinî- Tasavvufî Türk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yay.
- OĞUZ, M. Ö. (1994). *Yozgat'ta Halk Şairliğinin Dünü ve Bugünü*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

* Bu madde, Bayram DURBİLMEZ, "SIDKI/SIDKI BABA, Hacı Gök", Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü, <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/sidki-sidki-baba-haci-gok> adresinden Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü tarafından verilen izinle alınmıştır.